

en na 5 jaar de bedrijfsopvolger de aandelen in de bv opnieuw met toepassing BOR krijgt, is dan nog sprake van hetzelfde ondernemingsvermogen als de bv zijn activiteiten heeft verlegd naar autolease of verkoop van een ander automerk of fietsen?

- De antimisbruikbepaling zou daarom uitgebreid vormgegeven moeten worden.
- Naar inschatting is de uitvoering van zo'n antimisbruikbepaling zeer arbeidsintensief.

4. Veel van de ingewikkelde discussies die in praktijk met de Belastingdienst worden gevoerd, gaan over het onderscheid tussen ondernemingsvermogen en beleggingsvermogen, bijv. over reserveringen voor nieuwe investeringen. Vraag: zijn er oplossingen te bedenken om hier praktisch mee om te gaan? Kan bijvoorbeeld een termijn ingevoerd worden waarbinnen men moet kunnen aantonen dat het geld inderdaad in het kader van de BOR is aangewend?

- Discussie over het onderscheid tussen ondernemingsvermogen en beleggingsvermogen doet zich het meest voor bij verhuurd vastgoed. Voor een praktische en goed werkbare oplossing voor dit knelpunt wordt in de Bouwstenen voor een beter belastingstelsel (2020) als beleidsoptie voorgesteld dat wettelijk geregeld wordt dat vastgoed dat verhuurd wordt binnen de eigen onderneming dan wel binnen het eigen concern kan worden aangemerkt als ondernemingsvermogen en dat vastgoed dat anderszins verhuurd wordt, niet als ondernemingsvermogen wordt aangemerkt. Een dergelijke regeling zou veel duidelijkheid geven en veel discussies en gerechtelijke procedures hierover voorkomen. Het zou een enorme vereenvoudiging betekenen voor de uitvoeringspraktijk en het capaciteitsbeslag dat deze discussies en procedures leggen op de betrokken onderdelen van de Belastingdienst flink verminderen. Een dergelijke regeling zou ook passen binnen het uitgangspunt dat de BOR alleen geldt voor ondernemingsvermogen.
- Voor wat betreft reserveringen voor nieuwe investeringen kan gezegd worden dat deze niet per definitie beleggingsvermogen zijn. Of reserveringen als ondernemingsvermogen kunnen worden aangemerkt is afhankelijk van de zich voordoende situatie en wordt beoordeeld aan de hand van de in de jurisprudentie ontwikkelde vermogensetiketteringsregels. Hierover kan men in vooroverleg treden met de Belastingdienst, als men zekerheid vooraf wenst over een specifieke situatie.

15 Hoofdpijnen van de contourenbrief box 3 (formele brief volgt)

Algemene uitgangspunten

- In het nieuwe stelsel worden de werkelijk behaalde rendementen belast.
- Het werkelijke rendement bestaat uit de reguliere voordelen uit vermogen (zoals rente en dividend) en de waardeontwikkeling van vermogen.
- Waardeontwikkelingen die door belastingplichten nog niet daadwerkelijk zijn gerealiseerd (bijvoorbeeld doordat de in waarde gestegen aandelen nog niet zijn verkocht) of niet direct beschikbaar zijn gekomen (bijvoorbeeld doordat behaalde voordelen niet worden uitgekeerd maar direct worden herbelegd) behoren ook tot het werkelijk rendement.
- Voor bank- en spaarproducten in euro's betekent het nieuwe stelsel concreet dat alleen rente-inkomsten worden belast.
- Bij beleggingen in financiële instrumenten bestaat het inkomen uit enerzijds reguliere inkomsten, zoals ontvangen dividend, en anderzijds uit waardeontwikkeling, zoals koerswinst of koersverlies. Deze gegevens zullen veelal al jaarlijks aan belastingplichtigen worden verstrekt door financiële instellingen via een financieel jaaroverzicht.

Vorderingen en schulden

- De verschuldigde rente op vorderingen en schulden hoort tot het inkomen.
- De verschuldigde rente is als positief inkomen belast bij de schuldeiser en als negatief inkomen aftrekbaar bij de schuldenaar.
- Momenteel wordt nog onderzocht onder welke omstandigheden de mogelijke belastingheffing vanwege de kwijtschelding van de schuld tot onbedoelde effecten leidt en hoe dit kan worden voorkomen, bijvoorbeeld via een kwijtscheldingswinstvrijstelling.

Onroerende zaken

- De benodigde gegevens over onroerende zaken zijn zeer beperkt beschikbaar bij ketenpartners. Momenteel worden twee opties nader onderzocht bestaande uit werkelijk rendement en tijdelijk een forfait.

Kosten

- In het nieuwe stelsel lijkt het evenwichtig om ook de kosten die met deze werkelijke inkomsten samenhangen in het nieuwe stelsel aftrekbaar te maken.
- De ervaring met de Wet inkomstenbelasting 1964 heeft echter geleerd dat de aftrek van werkelijke kosten conflictgevoelig is en daarmee samenhangende uitvoeringsproblemen en procedures met zich meebrengt. Er wordt nog nader onderzocht hoe deze conflictgevoeligheid beperkt kan worden.

Verliesverrekening

- In een stelsel op basis van werkelijk rendement is het mogelijk dat belastingplichtigen in sommige jaren verlies lijden in box 3. Het ligt daarom voor de hand om verliesverrekening binnen box 3 te creëren. In welke mate dit nodig is, wordt nog nader onderzocht.

Heffingvrije vermogen, tarief en vrijstellingen

- Bij een stelsel van werkelijk rendement zal er sprake zijn van een heffingvrije inkomen per fiscaal partner in plaats van een heffingvrije vermogen.
- De hoogte van het heffingvrije inkomen is vooral een politieke keuze, waarbij een hoger of lager heffingvrije inkomen naast budgettaire effecten ook invloed heeft op de groep belastingplichtigen voor box 3.
- Voor de vormgeving van het tarief zijn meerdere opties bekeken zoals een vlaktaks of een progressief tarief. De vormgeving en de hoogte van het tarief zijn politieke keuzes. Het is van belang om hierin mee te wegen dat de hoogte van het tarief invloed heeft op mogelijke arbitrage met box 2 (inkomen uit aanmerkelijk belang).
- Het uitgangspunt bij de overgang naar een stelsel op werkelijk rendement is dat de huidige vrijstellingen worden gehandhaafd, tenzij de overgang naar werkelijk rendement aanleiding geeft om een vrijstelling anders vorm te geven of af te schaffen.

Gegevenslevering door en aan ketenpartners

- In een stelsel van werkelijk rendement zijn er meer gegevens nodig dan in het huidige forfaitaire stelsel. Dit maakt de heffing ingewikkelder voor burgers.
- Er vindt daarom regelmatig overleg plaats met banken en verzekeraars over het nieuwe box 3-stelsel en de gegevensaanlevering aan de Belastingdienst.
- Waar mogelijk zal gebruik worden gemaakt van gegevens van ketenpartners zodat zoveel mogelijk gegevens vooraf in de aangifte ingevuld kunnen worden. Voor burgers die alleen zeer gangbare vermogensbestanddelen bezitten, zoals een spaarrekening en een beleggingsrekening, blijft het nieuwe stelsel daardoor naar verwachting behapbaar.
- Op dit moment worden gegevens van de Belastingdienst over het vermogen in box 3 gebruikt voor vermogenstoetsen om vast te stellen of een recht bestaat op bijvoorbeeld toeslagen. Nader onderzocht moet worden welke gevolgen een overgang naar een heffing op basis van werkelijk rendement heeft op deze gegevenslevering.

Budgettaire effecten

- De budgettaire effecten worden volledig bepaald door de gekozen vorm.
- De belangrijkste knoppen die deze effecten bepalen zijn de hoogte van het heffingvrije inkomen, de tariefstructuur (vlak of progressief) en het gekozen tarief.
- Ook de toegestane aftrekbare kosten en de mate van verliesverrekening hebben significante invloed op de budgettaire effecten.
- Het is in dit stadium nog niet mogelijk om voorstellen uit te werken voor de hoogte van het heffingvrije inkomen of het tarief.

Tijdpad wetgeving en implementatie

- Aan de hand van de contourenbrief is het mogelijk om in de eerste helft van 2022 tot een conceptwetsvoorstel te komen en dit te consulteren bij betrokken partijen. Vervolgens kunnen in het derde kwartaal van 2022 de benodigde wetgevingstoetsen¹ worden uitgevoerd en kan het wetsvoorstel in het najaar van 2022 ter advisering worden voorgelegd aan de Raad van State.
- De wetgeving kan begin 2023 worden ingediend bij de Tweede Kamer.
- *Afhankelijk van de precieze vormgeving en benodigde interactie met de ketenpartners, is het voorstel op zijn vroegst uitvoerbaar in 2025.*

¹ Uitvoeringstoets, Toets van Adviescollege toetsing regeldruk, Doenvermogenstoets, Wetgevingstoets van het Ministerie van Justitie en Veiligheid, Advies Autoriteit Persoonsgegevens, Grondrechtentoets, Toets Raad voor de rechtspraak.

16 Vereenvoudiging huurtoeslag bij verhoging van het wettelijk minimumloon en minimumuitkeringen

Dit fiche is gemaakt volgens het format van de beleidsopties uit de Eindrapportage Alternatieven voor het Toeslagenstelsel. Hierbij is de maatregel ook gescoord op onderstaande effecten. Voor een beschrijving van de methodiek kan er naar de Eindrapportage worden gekeken.

Score op terugvorderingen en doenvermogen			
Acties en mentale lasten Positief	Begrijpelijkheid Positief	Financiële onzekerheid/ terugvorderingen Positief	
Score op overige onderdelen			
Budgettaire Intensivering via WML (bruto 4,4 mld., netto 3,4 mld.), neutraal voor HT	Inkomenseffecten Positief	Uitvoerbaarheid Uitvoerbaar	Juridische aspecten Wetswijziging

Omschrijving

Dit fiche bevat een hervorming van de huurtoeslag, bij een verhoging van het minimumloon (wml) met 10% en de direct daaraan gekoppelde uitkeringen. Een verhoging van het wml en de daaraan gekoppelde uitkeringen biedt een kans om een serieuze stap te zetten in het vereenvoudigen van de huurtoeslag en hardheden uit deze toeslag te verwijderen, zonder uitgesproken negatieve inkomenseffecten. Een alternatief is om een wml verhoging van 5% in te zetten om de zorgtoeslag af te schaffen. Zie hiervoor de opties in de Eindrapportage Alternatieven voor het Toeslagenstelsel.

Het minimumloon werkt wettelijk door in verschillende regelingen in de sociale zekerheid, toeslagen en fiscaliteit. Een wml-verhoging (buiten reguliere indexatie) vereist daarom wetsaanpassing. Gezien de vele onderliggende keuzes (ook t.a.v. doorwerking), de forse budgettaire effecten en arbeidsmarkteffecten, vergt verhoging van het WML een bredere weging. Op verzoek is hiervoor een fiche beschikbaar.

Voor dit huurtoeslagfiche is verondersteld dat de wml-verhoging volledig doorwerkt op uitkeringen die direct aan de hoogte van het wml zijn gekoppeld (P-wetuitkeringen waaronder bijstand, AOW, Anw en minimumuitkeringen bij het UWV). Voorliggend fiche focust op de effecten van het huurtoeslagpakket. De keuze voor doorwerking van een wml-verhoging op de fiscaliteit en overige toeslagen kan het beste worden beoordeeld binnen het totaal van inkomensmaatregelen aan de onderkant van het inkomensgebouw. Bij wijzigingen in het wml ligt het in de rede om ook verdere beleidswijzigingen, zoals een minimumloon op uurbasis in overweging te nemen.

Vergelijking met huidig stelsel

In variant 1 krijgen huishoudens een hoger loon of hogere minimumuitkeringen, maar juist een lagere huurtoeslag. Huishoudens zijn zo minder afhankelijk van de huurtoeslag. 'Zeker' geld (loon of uitkering) heeft de plaats ingenomen van 'voorlopig' geld (voorschot huurtoeslag). Deze maatregelen zorgen voor een sterk vereenvoudigde huurtoeslag en minder hoge terugvorderingen. Ook wordt een aantal hardheden weggenomen. In de bijlagen zijn varianten met meer en minder vergaande vereenvoudigingen opgenomen. Van de verschillende varianten zijn indicatief de effecten doorgerekend. Deze kunnen in een verdere uitwerking worden gefinetuned.

De huurtoeslagvariant (variant 1) bevat de volgende maatregelen:

1. Verhoging eigen bijdrage (basishuur)
 - o Verhoging van de eigen bijdrage impliceert een verlaging van de huurtoeslag (en terugvorderingen).
 - o In variant 1 wordt de basishuur met ong. 50 euro per maand verhoogd.
2. Harmonisering aftoppingsgrenzen en kwaliteitskortingspercentages
 - o In de huidige situatie zijn er – afhankelijk van het aantal personen in een huishouden – twee aftoppingsgrenzen met daarboven verschillende

- vergoedingspercentages. Deze worden geharmoniseerd op de hoge aftoppingsgrens.
- Er is voortaan nog één aftoppingsgrens leidend bij het passend toewijzen van woningen en voor de berekening van de huurtoeslag. Dit maakt de aftoppingsgrens eenvoudiger te begrijpen voor burgers, en toe te passen voor woningcorporaties en Toeslagen.
3. Verlagen van de minimale leeftijd van 23 naar 21 jaar
 - In de huurtoeslag geldt een ander regime voor 23-minners dan voor 23-plussers. In het bijzonder hebben ze een lagere maximumhuur (van circa 442 euro).
 - Met deze maatregel sluit de huurtoeslag aan bij leeftijdsgrenzen in ander beleid (21 jaar), die samenhangen met de onderhoudsplicht van ouders.
 4. Vervallen van de maximale huurgrens
 - In de huidige situatie krijgen huishoudens geen huurtoeslag bij een huur die hoger is dan 752,33 euro (in 2021), tenzij ze verworven rechten hebben.
 - Als de maximumhuur vervalt, dan kunnen huishoudens met een huur boven dit bedrag ook huurtoeslag krijgen, indien zij aan de andere bestaande voorwaarden voldoen (inkomen, vermogen, etc).
 - De huurtoeslag blijft gemaximeerd op de toeslag die volgt bij de huidige maximumhuur. Over het meerdere aan huur wordt dus geen huurtoeslag gegeven. Het is mogelijk dat deze maatregel doorwerking heeft op huren.
 - In de huidige overspannen woningmarkt is een passende woning geen vanzelfsprekendheid. Dat knelt specifiek als de persoonlijke situatie verandert (bijvoorbeeld door werkloosheid, arbeidsongeschiktheid of scheiding).
 5. Servicekosten vervallen in berekening subsidiabele huurprijs
 - Naast de kale huur kunnen vier specifieke servicekostenposten worden opgeteld bij de kale huurprijs om de subsidiabele huurprijs (rekenhuur) te verkrijgen. Voor elk van deze vier kostenposten kan ten hoogste €12 per maand bij de subsidiabele huurprijs worden opgeteld.
 - Bijtelling van servicekosten is een belasting voor de burger met meer kans op fouten bij het invullen van de formulieren.
 - Een groep met hogere servicekosten zijn pensioneerden in woningen met combinatie van wonen en zorg. Tegenover de lagere huurtoeslag als gevolg van niet meer meetellen servicekosten staat een hogere AOW door verhoging van het wml.
 6. Invoering lineaire afbouw, met minder steile afbouw en latere afbouw
 - De lineaire afbouw komt in de plaats van de huidige parabolische afbouw. Dat maakt de regeling eenvoudiger.
 - De huurtoeslag wordt minder steil afgebouwd en vanaf een hoger inkomen (het nieuwe minimumloon, conform de andere toeslagen). De minder steile afbouw leidt tot kleinere terugvorderingen bij inschattingfouten over het inkomen.
 - De huidige afbouw vanaf het sociaal minimum zorgt ervoor dat mensen met een minimumuitkering die bijverdienen regelmatig geconfronteerd worden met een terugvordering. Dit probleem wordt groter voor mensen met wisselende inkomens. De financiële onzekerheid die dit veroorzaakt kan zo groot zijn dat het de stap naar werk belemmert.
 7. Vermogensgrens
 - De vermogensgrens in de huurtoeslag is sinds dit jaar lager is dan het heffingsvrij vermogen in box 3 van de inkomstenbelasting. Het herstellen van de harmonisatie tussen de vermogensgrens in de huurtoeslag en het heffingsvrij vermogen in box 3 is wenselijk in het kader van transparantie en begrijpelijkheid voor de burger en een vereenvoudiging voor de Belastingdienst/Toeslagen. Dit voorkomt dat Belastingdienst/Toeslagen vermogen moet toetsen als er geen belasting in box 3 verschuldigd.

Naast bovenstaande zijn extra maatregelen mogelijk, zoals genormeerde huren als basis voor de huurtoeslag. In bijlage 1 zijn de inkomens- en budgettaire effecten van een variant met genormeerde huren opgenomen (variant 2). Ook kan voor een deel van bovenstaande maatregelen worden gekozen. Bijlage 2 geeft de inkomens- en budgettaire effecten van variant 3,

waarin alleen maatregelen 1 tot en met 4 worden getroffen. De huurtoeslag wordt dan net zoals in de huidige situatie afgebouwd vanaf 75% van het (nieuwe) wml. De budgettaire ruimte wordt gebruikt om de eigen bijdrage minder te verhogen. Andersom geldt dat voor een verhoging van de eigen bijdrage randvoorwaardelijk is voor bovenstaande maatregelen.

Uitvoering

Naar huidig inzicht zijn de opties in variant 1 uitvoerbaar een inpasbaar binnen de huidige IV-portfolio van de BD/T. Voor de uitvoerbaarheid van alle toeslagenopties zal uiteindelijk een integrale uitvoeringstoets moeten worden gedaan.

Juridische aspecten

Een verhoging van het minimumloon en aanpassing van de huurtoeslag vereist wetswijziging. Een wetstraject duurt minimaal 18 maanden. In dit fiche is daarom uitgegaan van een invoeringsdatum van 1 januari 2024.

Inkomenseffecten

De inkomenseffecten zijn berekend voor 2024 uitgaand van een WML-verhoging van 10%. Voor de doorwerking op de lonen zijn de aannames van het CPB gevolgd: uurlonen onder het nieuwe WML stijgen met 10%. Vanaf het nieuwe WML neemt de stijging lineair af naar nul bij een uurloon op 140% van het oude WML. De gepresenteerde inkomenseffecten zijn voor de gehele Nederlandse bevolking. Waar er sprake is van negatieve inkomenseffecten concentreren deze zich bij de ontvangers van huurtoeslag. Op verzoek zijn ook inkomenseffecten voor alleen de populatie van huurtoeslagontvangers beschikbaar.

Verondersteld is dat in de sociale zekerheid alleen direct gekoppelde uitkeringen meestijgen. De grenzen van de arbeidskorting (in euro's) blijft gelijk. Verder is (technisch) verondersteld dat er geen gevolgen optreden op de overige toeslagen, dat wil zeggen dat er budgettair geen veranderingen zijn bij de overige toeslagen en de bedragen die huishoudens ontvangen aan overige toeslagen gelijk blijven. Hierdoor is het inkomenseffect van het huurtoeslagpakket goed zichtbaar.

De inkomenseffecten van variant 1 staan in tabel 1. Er zijn geen forse negatieve uitschieters (<-5%). Bij de laagste inkomensgroep zijn wel negatieve inkomenseffecten zichtbaar tot -5%. Er ontstaan positieve inkomenseffecten door de verhoging van uitkeringen en AOW. Indien gewenst kan er geschoven worden tussen de inkomenseffecten, bijvoorbeeld tussen die van werkenden en gepensioneerden (zie ook passage over AOW onder budgettaire gevolgen).

Tabel 1. Inkomenseffecten in 2024 van variant 1 (MEV-stand)

	<-5%	-5 tot -2%	-2 tot 0%	geen effect	0 tot 2%	2 tot 5%	>5%	Mediaan
Inkomensgroepen								
1e (<=114% WML)	0%	6%	14%	4%	29%	27%	19%	1,7%
2e (114-180% WML)	0%	0%	3%	19%	18%	41%	18%	2,5%
3e (180-273% WML)	0%	0%	0%	38%	28%	30%	4%	1,0%
4e (273-404% WML)	0%	0%	0%	52%	37%	11%	0%	0,0%
5e (>404% WML)	0%	0%	0%	56%	40%	4%	0%	0,0%
Inkomensbron								
werkenden	0%	1%	1%	50%	28%	12%	9%	0,0%
uitkeringsontvangers	0%	4%	6%	15%	43%	21%	11%	1,2%
gepensioneerden	0%	2%	8%	0%	33%	51%	7%	2,3%
Huishoudtype								
tweeverdieners	0%	0%	1%	38%	36%	23%	3%	0,5%
alleenstaanden	0%	2%	6%	29%	25%	23%	14%	1,0%
alleenverdieners	0%	1%	4%	43%	34%	15%	3%	0,1%
Kinderen								
met kinderen	0%	1%	2%	45%	38%	12%	2%	0,0%
zonder kinderen	0%	1%	2%	46%	26%	13%	12%	0,1%
Alle huishoudens	0%	1%	3%	34%	31%	23%	8%	0,7%

Budgettaire gevolgen

De variant is budgettair neutraal voor de huurtoeslag. Per saldo leidt de variant wel tot hogere uitgaven aan sociale zekerheid, met name de AOW.

- Een hoger WML werkt door op veel verschillende plekken op de Rijksbegroting en daarbuiten, zoals loonkosten bij de verschillende lagen van de overheid. De budgettaire effecten hangen in sterke mate af van de gemaakte keuzes. Op verzoek is hier een apart fiche voor beschikbaar.
- Werkgelegenheidseffecten zijn niet meegenomen in de raming.

Tabel 2 geeft de budgettaire effecten van de variant weer voor 2024.

- De verhoging van het wml met 10% leidt tot een verhoging van de bruto uitkeringslasten van 4,4 miljard euro (2a). Een lagere verhoging van het wml zorgt voor een beperkter budgettair beslag, maar geeft ook minder inkomensruimte voor hervormingen van de huurtoeslag.
- 70% betreft hogere uitgaven aan AOW. Alle ouderen ontvangen immers een hogere AOW terwijl de andere gekoppelde minimumuitkeringen en de doorwerking op het loongebouw zich beperken tot de lagere inkomensgroepen.
- Analooq aan de schuif tussen WML en toeslagen, zou er indien gewenst ook geschoven kunnen worden tussen AOW en diverse (fiscale) tegemoetkomingen om het budgettaire beslag te verminderen en de positieve inkomenseffecten bij AOW'ers in lijn te brengen met andere groepen (versoberen ouderenkorting; AOW tegemoetkoming; wet Hillen; gedeeltelijk fiscaliseren AOW). Ter indicatie: een verlaging van de IOAOW met 150 euro en een gedeeltelijke fiscalisering van de AOW-premies met 3%-punt geeft een totale opbrengst van circa 1,6 mld. euro.
- De hogere bruto-uitkeringen zijn belast. Dat leidt tot een direct inverdieneffect. De netto kosten worden geschat op ongeveer 3,4 miljard euro (2a + 2b). Daarvan bestaat 3,1 miljard euro uit de hogere uitkeringen. De uiteindelijk inverdieneffecten hangen ook af van de doorrekening van CPB van het gehele pakket aan maatregelen.
- De verhoging van het wml leidt direct tot hogere uitgaven aan de huurtoeslag van ongeveer 0,3 miljard euro (3), door doorwerking van het wml op de parameters van de huurtoeslag. De huidige huurtoeslag wordt afgebouwd vanaf 75% van het wml.
- Het verhogen van de basishuur (eigen bijdrage) om de inkomenswinst af te romen levert ongeveer 0,9 mld. euro (5) op. Ook het schrappen van de servicekosten levert geld op.
- Deze middelen worden ingezet om de maximumhuurgrens te schrappen, aftoppingsgrenzen te harmoniseren en een lineaire afbouw met een minder sterke afbouw en hogere afbouw grens mogelijk te maken.
- De uitgaven aan de andere toeslagen worden constant verondersteld.
- Onderstaande tabel geeft de budgettaire effecten per maatregel. Door interactie van maatregelen is het geheel aan maatregelen binnen de huurtoeslag budgettair neutraal.

Tabel 2. Budgettair beslag huurtoeslagvariant 1 in 2024, in mld. euro. (- = saldoerslechterend)

Maatregel	€ (mld)
Koppeling vd verhoging wml (1) = (2) + (3) *	-3,7
w.v. hogere uitkeringen (bruto) (2a)	-4,4
w.v. hogere belastingen (lh/ih) door hogere uitkeringen (2b)	1
w.v. huurtoeslag (3)	-0,3
Variant 1 huurtoeslag (4) = (5)+(6)+(7)+(8)+(9)+(10)+(11)+(12) + (13) **	0,3
w.v. verhoging eigen bijdrage in de huur (5)	0,9
w.v. harmoniseren aftoppingsgrenzen en kwaliteitskorting (6)	0,0
w.v. verlagen leeftijdsgrens (7)	0,0
w.v. loslaten maximumhuur (8)	-0,2
w.v. schrappen servicekosten (9)	0,1
w.v. lineaire afbouw (10)	-0,7
w.v. vermogensgrens (11)	-0,1
w.v. genormeerde huur (12)	-
Sluitpost: interactie-effect (13)	0,3
Budgettair effect HT (3) + (4)	0,0

* budgettair beslag op prijspeil 2024

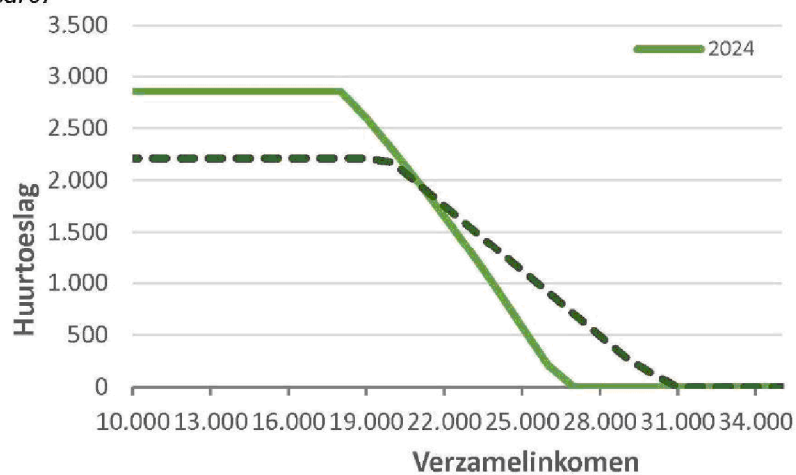
** budgettair beslag op prijspeil 2021

Overig

Voor verhoging van het minimumloon is een zelfstandig fiche beschikbaar, met daarin de inkomens- en arbeidsmarkteffecten, uitvoeringsaspecten en juridische gevolgen en eventuele samenloop met een minimumuurloon.

Onderstaand figuur toont de verandering in inkomensafhankelijkheid van de huurtoeslag (met name aanpassing van de afbouw en verhoging eigen bijdrage).

Figuur 1. Inkomensafhankelijkheid huurtoeslag in variant 1, voor alleenstaande met huur van 500 euro.

Bijlage 1. Variant 2

Omschrijving

Deze variant bevat alleen maatregelen 1 tot en met 4 uit variant 1.

1. Verhoging eigen bijdrage (basishuur), in variant 2 met 32 euro.
2. Harmonisering aftoppingsgrenzen en kwaliteitskortingspercentages
3. Verlagen van de minimale leeftijd van 23 naar 21 jaar
4. Vervallen van de maximale huurgrens

Inkomenseffecten

Tabel 3 geeft de inkomenseffecten van variant 2 weer.

Tabel 3. Inkomenseffecten in 2024 van variant 2

	<-5%	-5 tot -2%	-2 tot 0%	geen effect	0 tot 2%	2 tot 5%	>5%	Mediaan
Inkomensgroepen								
1e (<=114% WML)	0%	1%	4%	4%	12%	63%	15%	3,1%
2e (114-180% WML)	0%	0%	1%	23%	18%	51%	7%	2,4%
3e (180-273% WML)	0%	0%	0%	41%	27%	28%	3%	0,9%
4e (273-404% WML)	0%	0%	0%	52%	37%	11%	0%	0,0%
5e (>404% WML)	0%	0%	0%	56%	40%	4%	0%	0,0%
Inkomensbron								
werkenden	0%	0%	1%	52%	29%	13%	5%	0,0%
uitkeringsontvangers	0%	0%	4%	16%	19%	52%	9%	2,8%
gepensioneerden	0%	0%	0%	0%	25%	71%	5%	2,8%
Huishoudtype								
tweeverdieners	0%	0%	0%	38%	34%	25%	3%	0,6%
alleenstaanden	0%	0%	2%	32%	19%	40%	7%	1,8%
alleenverdieners	0%	0%	2%	43%	34%	18%	3%	0,2%
Kinderen								
met kinderen	0%	0%	2%	45%	36%	15%	2%	0,0%
zonder kinderen	0%	0%	1%	49%	24%	19%	6%	0,0%
Alle huishoudens	0%	0%	1%	35%	27%	32%	5%	1,0%

Budgettaire gevolgen

Tabel 4 geeft de budgettaire effecten van variant 2 weer.

Tabel 4. Budgettair beslag huurtoeslagvariant 2, in mld. euro. (- = saldoerslechterend)

Maatregel	€ (mld)
Koppeling vd verhoging wml (1) = (2) + (3) *	-3,7
w.v. hogere uitkeringen (bruto) (2a)	-4,4
w.v. hogere belastingen (lh/ih) door hogere uitkeringen (2b)	1
w.v. huurtoeslag (3)	-0,3
Variant 2 huurtoeslag (4) = (5)+(6)+(7)+(8)+(9)+(10)+(11)+(12)+(13) **	0,3
w.v. verhoging eigen bijdrage in de huur (5)	0,5
w.v. harmoniseren aftoppingsgrenzen en kwaliteitskorting (6)	0,0
w.v. verlagen leeftijdsgrens (7)	0,0
w.v. loslaten maximumhuur (8)	-0,2
w.v. schrappen servicekosten (9)	-
w.v. lineaire afbouw (10)	-
w.v. vermogensgrens (11)	-
w.v. genormeerde huur (12)	-
Sluitpost: interactie-effect (13)	0,0
Budgettair effect HT (3) + (4)	0,0

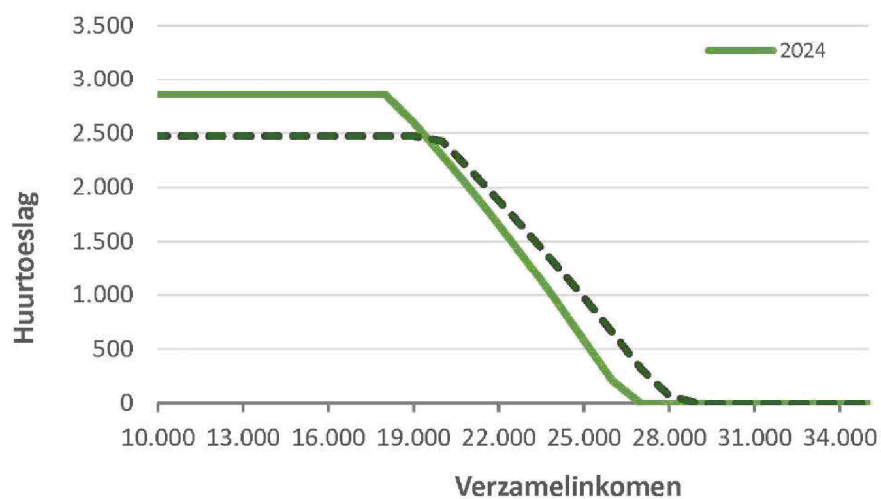
* budgettair beslag op prijspeil 2024

** budgettair beslag op prijspeil 2021

Overig

Onderstaand figuur toont de verandering in inkomensafhankelijkheid van de huurtoeslag (met name aanpassing van de afbouw en verhoging eigen bijdrage).

Figuur 2. Inkomensafhankelijkheid huurtoeslag in variant 2, voor alleenstaande met huur van 500 euro.

Bijlage 2. Variant 3 (variant 1 plus genormeerde huren)

Omschrijving

Deze variant bevat dezelfde maatregelen als variant 1, plus invoering van huurtoeslag op basis van een genormeerde huur. Bij deze maatregel wordt de huurtoeslag gebaseerd op een genormeerde huur, waarbij de invloed van de feitelijke huur op de huurtoeslag volledig wordt losgelaten. Huurders ontvangen een vaste vergoeding, minus de voor hen geldende eigen bijdrage.

De optie van genormeerde huren zorgt er voor dat juist de huishoudens met de hogere huren (waar betaalbaarheidsproblemen zich concentreren) minder huurtoeslag ontvangen.

In de nieuwe systematiek telt alleen nog het inkomen, wordt een hoge huur niet meer gesubsidieerd en treedt dus een (fors) negatief inkomenseffect op. Voor huishoudens met een lagere huur dan de nieuwe genormeerde huur geldt het omgekeerde: zij gaan erop vooruit en worden 'beloond' voor goedkoper wonen.

De precieze effecten zijn sterk afhankelijk van de vormgeving van de huurtoeslag op basis van genormeerde huur en de transitie. Tegelijkertijd geven Toeslagen en de Belastingdienst aan dit alleen uit te kunnen voeren als er geen gedifferentieerde overgangsbepalingen gaan gelden en moet een uitvoeringstoets op het volledige pakket worden gedaan om uitvoerbaarheid te garanderen.

Inkomenseffecten

Voor berekening van de inkomenseffecten is - naast de veronderstellingen in variant 1 - de genormeerde huur in 2024 ineens en volledig ingevoerd. Een transitietraject kan worden overwogen, maar is complexer in de uitvoering.

Voor de berekening is uitgegaan van een genormeerde huur van 580 euro. Bij deze maatregel treden forse inkomenseffecten op, zowel positief als negatief, en met een grote spreiding.

Tabel 5. Inkomenseffecten in 2024 van variant 3

	<-5%	-5 tot -2%	-2 tot 0%	geen effect	0 tot 2%	2 tot 5%	>5%	Mediaan
Inkomensgroepen								
1e (<=114% WML)	3%	12%	12%	4%	12%	27%	29%	2,8%
2e (114-180% WML)	0%	3%	5%	18%	17%	42%	15%	2,4%
3e (180-273% WML)	0%	0%	0%	41%	29%	28%	2%	0,8%
4e (273-404% WML)	0%	0%	0%	52%	37%	11%	0%	0,0%
5e (>404% WML)	0%	0%	0%	56%	40%	4%	0%	0,0%
Inkomensbron								
werkenden	0%	1%	1%	50%	28%	11%	8%	0,0%
uitkeringsontvangers	3%	10%	12%	15%	19%	18%	23%	1,0%
gepensioneerden	1%	5%	6%	0%	27%	52%	9%	2,5%
Huishoudtype								
tweeverdieners	0%	1%	2%	38%	35%	22%	3%	0,5%
alleenstaanden	1%	5%	6%	29%	18%	23%	17%	1,0%
alleenverdieners	1%	4%	4%	43%	31%	14%	3%	0,0%
Kinderen								
met kinderen	0%	3%	4%	45%	35%	10%	2%	0,0%
zonder kinderen	1%	2%	2%	47%	23%	13%	13%	0,0%
Alle huishoudens	1%	3%	4%	34%	27%	22%	9%	0,6%

Budgettaire gevolgen

Tabel 6 geeft de budgettaire effecten van variant 3 weer. De invoering van een huurtoeslag op basis van een genormeerde huur is budgettair neutraal vormgegeven.

Tabel 6. Budgettair beslag huurtoeslagvariant 3, in mld. euro. (- = saldoverslechterend)

Maatregel	€ (mld)
Koppeling vd verhoging wml (1) = (2) + (3) *	-3,7
w.v. hogere uitkeringen (bruto) (2a)	-4,4
w.v. hogere belastingen (lh/lh) door hogere uitkeringen (2b)	1
w.v. huurtoeslag (3)	-0,3
Variant 3 huurtoeslag (4) = (5)+(6)+(7)+(8)+(9)+(10)+(11)+(12)+(13) **	0,3
w.v. verhoging eigen bijdrage in de huur (5)	0,9
w.v. harmoniseren aftoppingsgrenzen en kwaliteitskorting (6)	0,0
w.v. verlagen leeftijdsgrens (7)	0,0
w.v. loslaten maximumhuur (8)	-0,2
w.v. schrappen servicekosten (9)	0,1
w.v. lineaire afbouw (10)	-0,7
w.v. vermogensgrens (11)	-0,1
w.v. genormeerde huur (12)	0,0
Sluitpost: interactie-effect (13)	0,3
Budgettair effect HT (3) + (4)	0,0

* budgettair beslag op prijspeil 2024

** budgettair beslag op prijspeil 2021

Vraag: U heeft gevraagd wat er nodig is om de zorg budgettair vergelijkbaar te behandelen met andere sectoren.

Antwoord:

De Studiegroep Begrotingsruimte (SBR) adviseert om de zorg gelijk te behandelen aan de overige collectieve sectoren. De zorguitgaven stijgen (bij ongewijzigd beleid) automatisch sneller dan andere collectieve uitgaven, omdat in de zorgwetten is vastgelegd dat de zorg naar stand van de wetenschap en praktijk onderdeel uitmaakt van het pakket. Verbetering van kwaliteit van overheidsarrangementen in andere collectieve sectoren (zoals onderwijs en veiligheid) komt pas tot stand nadat de politiek heeft besloten tot toekenning van extra middelen. Om de integrale weging te waarborgen zou besluitvorming over extra middelen idealiter een politieke keuze zijn en geen automatisme.

De raming van het CPB voorziet tussen 2021 en 2025 in een stijging 2,1 miljard euro, bovenop de groei als gevolg van demografische ontwikkelingen en de stijging van lonen en prijzen. Om te komen tot een pad dat vergelijkbaar is met het groeipad bij andere beleidsterreinen zal de groei van de zorguitgaven in de komende kabinetsperiode met ten minste dit bedrag verlaagd moeten worden. Om te komen tot een groeipad waarbij de zorguitgaven als percentage van het bbp gelijk blijven zal de groei van de zorguitgaven verlaagd moeten worden met 4,3 miljard euro. Dit betreft een bruto berekening voor zowel de Zvw als de Wlz op basis van de november MLT van het CPB (zonder effect van het eigen risico en de eigen bijdragen). Dit is een actualisatie van de reeks uit de SBR. Deze reeks wordt nog verder geactualiseerd op basis van de MEV 2022.

Variant	2021	2022	2023	2024	2025	struc.
Variant 1: verlagen zorguitgaven tot het niveau van demografie, inflatie, lonen en prijzen		-0,5	-1,0	-1,5	-2,1	Jaarlijks oplopend
Variant 2: verlagen zorguitgaven tot het niveau van nominale bbp-groei		-1,2	-1,8	-2,9	-4,3	Jaarlijks oplopend

De ongelijkheid tussen zorg en andere collectieve sectoren kan ongedaan gemaakt worden door te kiezen voor een stelsel waarbij de politiek een budgettair plafond kan opleggen. Dit vraagt om complexe stelselwijzigingen met aanzienlijke transitiekosten en nader te onderzoeken effecten op de kwaliteit en toegankelijkheid van zorg. Dergelijke opties staan beschreven in Zorgkeuzes in Kaart(ZIK): ZIK 140 voor de curatieve zorg (publiek stelsel met centrale aansturing en regionale uitvoerders) en in ZIK 29 voor de langdurige zorg (de Wlz wordt een voorziening). Het is ook mogelijk ingrepen te doen binnen het huidige stelsel, waarmee de politiek (in mindere mate) haar invloed op de macro-ontwikkeling van de uitgaven en/of de invulling van het recht op zorg versterkt. Hieronder staan enkele mogelijkheden voor de curatieve en langdurige zorg.

Curatieve zorg

A. Publiek stelsel

De curatieve zorg kan worden vormgegeven als voorziening in plaats van een verzekerd recht. Hiervoor is een stelselwijziging noodzakelijk. Dit stelt de overheid in staat de ontwikkeling van de makrokosten te bepalen binnen de grenzen van internationale rechtsnormen. In ZIK staat één variant beschreven, namelijk een publiek stelsel met centrale aansturing en regionale uitvoerders (NHS) (ZIK 140). De reeks betreft alleen de transitiekosten, niet de opbrengsten van het beperken van de groei door het makrokader lager vast te stellen.

B. Macroafspraken

Binnen het huidige stelsel zijn bestuurlijke akkoorden met zorgpartijen (hoofdpijnenakkoorden) het belangrijkste instrument voor politieke normering van de uitgavenontwikkeling. Het is in principe ook mogelijk deze normen eenzijdig op te leggen met een macrobeheersinstrument zonder achterliggende bestuurlijke afspraken. Dit is echter kwetsbaar, omdat de overheid aannemelijk moet kunnen maken dat zorgpartijen deze norm kunnen realiseren zonder het recht op zorg te schaden en zorgpartijen zich niet committeren aan inhoudelijke ontwikkelingen in lijn met de gewenste budgettaire ontwikkeling.

C. Invulling recht op zorg/ actiever pakketbeheer

De overheid kan het recht op zorg actiever invullen. In theorie zou de oplossing liggen bij een volledig gesloten pakket, waarbij de overheid in detail bepaalt welke handelingen deel uit maken van het verzekerde pakket. Hierbij ontstaan echter uitdagingen rond uitvoerbaarheid (overheid heeft onvoldoende kennis en controle mogelijkheden). Het is wel mogelijk het pakket op specifieke terreinen actiever te beheren, bijvoorbeeld rond niet-gepaste zorg en geneesmiddelen. Afspraken in deze richting zijn meegenomen in het geschatte potentieel van nieuwe hoofdlijnenakkoorden (maatregel A1, A2, A3), maar kunnen ook als losstaande maatregel worden genomen (maatregelen B1 en B2).

D. Pakketautoriteit

Het CPB heeft in KiK (Keuzes in Kaart) opgenomen dat een onafhankelijke pakketautoriteit de wettelijke opdracht kan krijgen het pakket te beperken bij overschrijding van een groeiplafond. Deze ingrepen kunnen op korte termijn niet alleen op 'onzinnige' zorg worden gericht of op zorg die instroomt als gevolg van kwaliteitsverbetering of preferenties. Het gaat feitelijk om pakketingrepen die compenseren voor de groei, bijvoorbeeld door bepaalde geneesmiddelen of behandelingen uit het pakket te verwijderen. Nadere juridische analyse wijst uit dat een grondwetswijziging nodig is om een pakketautoriteit de bevoegdheden te geven zoals omschreven door het CPB. Enkele alternatieven worden nog onderzocht op juridische uitvoerbaarheid en budgettaire gevolgen.

Tabel 1. Hervormingen curatieve zorg

In mln. - is besparing ¹		2021	2022	2023	2024	2025	Struc.
A	Stelselwijziging						
	Publiek stelsel met Centrale Aansturing en Regionale Uitvoerders (NHS)		750	750	750+PM	750	PM
B	Doelmatige organisatie						
	Afsluiten van nieuwe hoofdlijnenakkoorden						
B1	Groei hoofdlijnen-sectoren naar demografische ontwikkeling			-205	-436	-670	-876
B2	Volume groei gelijk aan het laatste jaar van de huidige hoofdlijnenakkoorden			-281	-604	-916	-1.207
B3	Groei hoofdlijnen-sectoren naar nominale bbp-ontwikkeling			-198	-575	-1.034	-1.477
C1	Doelmatige inkoop geneesmiddelen en medische technologie			-20	-40	-60	-130
C2	Pakketbeheer						
	Bewezen effectiviteit van zorg als voorwaarde voor opname in het basispakket	40	50	60	60	30	-1.140
D	Onafhankelijke pakketautoriteit		120	-150	-450	-750	-750
Totaal		40	920	442	-225	-1.064	-3.497

Langdurige zorg

In mln. - is besparing		2021	2022	2023	2024	2025	Struc.
A	Stelselwijziging						
	Wlz wordt een voorziening		100	100	100	-5	-320
B	Pakketbeheer						
	Wlz terug naar de kern	-85	-260	-740	-740	-740	-740
C	Scheiden van wonen en zorg	450	560	660	780+PM	-1.900+PM	
D	Afstromen overige groei	-130	-280	-430	-590	-590	
Totaal		0	335	120	-410	-555	-3.550

¹ Zvw besparingen lopen niet in het EMU-saldo, maar leiden tot lagere premies en zorgtoeslag.

A. Wlz wordt een voorziening

Het verzekerde recht op zorg in de Wet langdurige zorg (Wlz) wordt omgezet in een voorziening, waarbij de cliënt een nieuwe vorm van zorg op maat krijgt en de mogelijkheden van het sociale netwerk en mantelzorg worden meegewogen (ZiK 29). Het is een aanspraak beperkende maatregel die op termijn leidt tot minder instroom in de Wlz. In de reeks zitten daarom zowel transitiekosten als opbrengsten van het aanpassen van het voorzieningenniveau.

Beperken voorzieningenniveau langdurige zorg

B. Wlz terug naar de kern

De toegang tot zorg vanuit de Wet langdurige Zorg (Wlz) vervalt voor nieuwe cliënten met de lichtere zorgzwaartes voor verpleging en verzorging en een verstandelijke handicap (ZZP VV4 en VG3). Cliënten met deze zorgbehoefte zijn dan voor hun verpleging, verzorging en behandeling voortaan aangewezen op de Zvw. Voor hun begeleiding/dagbesteding, huishoudelijke hulp en cliëntondersteuning kunnen zij een beroep doen op de Wmo 2015.

C. Scheiden van wonen en zorg

Verblijf in een instelling is niet meer standaard onderdeel van het pakket Wlz-zorg. Over een periode van 30 jaar wordt de huidige integrale vergoeding afgebouwd. Cliënten gaan zelf voor hun woonlasten betalen en krijgen geen compensatie voor de extra kosten.

D. Afroemen overige groei

De macrobeheersbaarheid kan verbeterd worden door de overige- inkomensgroei te beperken. Dit kan voor de verpleeghuissector gedaan worden door de Integrale Vergelijking (IV) in te voeren. De sector Verpleging en verzorging stimuleert verpleeghuizen hun bedrijfsvoering te verbeteren en de kosten van het Kwaliteitskader te beperken. De invoering van de IV is vertraagd. De IV is noodzakelijk om de mogelijke efficiencyslag bij verpleeghuizen volledig te realiseren. Zonder de IV zal het kwaliteitskader verpleeghuiszorg structureel tot circa 0,7 mld. meer kosten. Daarnaast leidt uitstel/afstel tot een groeibijstelling van de Wlz van ongeveer 100 mln. per jaar. Dit komt doordat de IV, in combinatie met de noodremprocedure, ervoor zorgt dat de overige groei (waar kwaliteit een onderdeel van is) op 0 geraamd wordt door het CPB.

Voor de andere sectoren binnen de Wlz (de gehandicaptenzorg en de ggz) kan dit gedaan worden door de maximale generieke korting, die door het CPB berekend is, in te boeken. Dit levert struc. 590 mln. Het besparingspotentieel betreft de maximumkorting die in de Wlz kan worden opgelegd zonder dat dit de aanspraken beperkt. Vanwege de integrale vergelijking in de ouderenzorg is de maatregel niet op deze sector van toepassing. De korting leidt tot (kwalitatief) minder zorg en vermindert de werkgelegenheid in de zorg, onder andere vanwege een doelmatigheidseffect.

Aanpassen Kwaliteitskader Verpleeghuiszorg (KWK)

Voor de verpleeghuiszorg worden normen over kwaliteit en personeelsinzet bepaald door het KWK. Er bestaat een 'noodremprocedure' waarin nieuwe kwaliteitsnormen worden getoetst op financiële gevolgen. Conform advies SBR geldt voor de gehele zorg dat het noodzakelijk is dat de overheid meer controle heeft over de bepaling van het gewenste kwaliteitsniveau dan nu het geval is. Vanuit dit perspectief kan worden verkend welke aanpassingen nodig zijn om in bestaande kwaliteitsnormen in te kunnen grijpen.

17b Zorg (Hoofdstuk 16 en 41)

In mln. + is hogere uitgaven	2022	2023	2024	2025	2026
Miljoenennotastand (netto uitgaven)*	89.097	89.035	90.339	92.357	94.542
APB (motie Hermans) Verhoging zorgsalarissen incl. zorgtoeslag (+)	665	693	723	754	787
Corona (-)	-2.153	-466	-10	-2	0
Totale begrotingsstand (excl. Corona)	87.608	89.262	91.052	93.109	95.330
w.v. Zvw	52.926	52.373	52.346	52.346	52.335
w.v. Zvw groeiruumte	0	1.248	2.333	3.380	4.471
w.v. Eigen risico Zvw	-3.237	-3.379	-3.530	-3.682	-3.836
w.v. Wlz	29.345	29.325	29.341	29.339	29.362
w.v. Wlz en Wmo groeiruumte	1	817	1.738	2.665	3.641
w.v. Eigen betalingen Wlz	-2.073	-2.113	-2.181	-2.245	-2.313
w.v. Verhoging zorgsalarissen (excl. zorgtoeslag)	594	621	649	679	711
w.v. Zorgtoeslag	5.618	6.024	6.359	6.731	7.091
w.v. Overig (VWS-begroting)	4.434	4.346	3.997	3.895	3.868

*Exclusief loon- en prijsbijstelling, inclusief zorgtoeslag.

Vraag: U heeft gevraagd naar hervormingen die budgettaire ruimte kunnen bieden (zoals zinnige zorg), waarbij het niet alleen om mogelijkheden tot ombuigingen gaat maar vooral om hervormingen die verstandig zijn vanuit brede welvaart en budgettaire ruimte vrij maken.

Antwoord:

- Bijlage 1 bevat hervormingen voor de sociale zekerheid en bijlage 2 hervormingen voor de zorg.
- Het antwoord is op de sociale zekerheid en zorg gericht omdat de zorg en sociale zekerheid samen voor circa twee derde van de rijksuitgaven verantwoordelijk zijn. Daarnaast stijgen de uitgaven in de zorg en de sociale zekerheid fors in het basispad (tabel 1).
- Besparingen en hervormingen voor de overige rijksuitgaven zijn terug te vinden in de ombuigingslijst en de brede maatschappelijke heroverwegingen.

Tabel 1. Horizontale ontwikkeling

netto-uitgaven, in mln.	2022	2023	2024	2025	2026
Sociale Zekerheid	86.779	87.845	89.325	90.873	92.329
Zorg	87.608	89.262	91.052	93.109	95.330

Bijlage 1: hervormingen die ruimte opleveren in de sociale zekerheid

- Tabel 1 bevat een selectie van mogelijke hervormingen in de sociale zekerheid die budgettaire ruimte opleveren. Een uitgebreidere selectie is te vinden in de ombuigingslijst van het Ministerie van Financiën
- De besparingsopbrengsten van verschillende hervormingen in de sociale zekerheid zijn afhankelijk van het economische beeld. De hieronder gepresenteerde reeksen zijn **niet** gebaseerd op de laatste demografische en economische ramingen (MEV 2022). Op verzoek kan de besparingsopbrengst van specifieke maatregelen geactualiseerd worden in afstemming met SZW.
- Veel gezaghebbende instituten en maatschappelijke organisaties pleiten voor hervormingen op de arbeidsmarkt, o.a. commissie Borstlap. De commissie Borstlap stelt een maatregelenpakket voor op het gebied van fiscaliteit, arbeidsrecht, flexwerk en driehoeksrelaties, scholing en begeleiding, en sociale zekerheid. Dit pakket bevat opties voor besparingen en intensiveringen. Maatregelen op al deze terreinen (zowel besparingen als intensiveringen) moeten in samenhang worden gezien. Ramingen hiervan en van de daaruit volgende gedragseffecten kunnen in samenwerking met het ministerie van SZW worden opgesteld. De besparingen in tabel 1 die zouden kunnen passen in een Borstlap-pakket zijn aangeduid met een sterretje (*).

Tabel 1. Besparingsopties Sociale zekerheid

In mld. - is besparing		2022	2023	2024	2025	Struc.
Werkloosheid						
1	Getrapte uitkeringshoogte WW					-0,3
2	Duurverkorting WW naar 12 maanden					-1,0
3	WW korter, hoger, en getrapt*					-0,5
Arbeidsongeschiktheid en ziektewet						
4	Anticumulatie WW/ZW			-0,0	-0,1	-0,1
5	Aanpassing 3x3 criterium in de WIA			-0,0	-0,0	-0,1
6	Meenemen deeltijdfuncties bij beoordeling mate van arbeidsongeschiktheid in de WIA			-0,0	-0,1	-0,6
7	IVA-uitkering verlagen naar 70% laatstverdiende loon*			-0,0	-0,1	-0,4
AOW						
8	Dubbele AHK uit berekening referentieminimumloon			-0,3	-0,7	-8,1
9	Invoering volledige kostendelersnorm			-0,1	-0,2	-0,4
10	Fiscalisering van de AOW		-0,3	-0,6	-0,9	-4,0
11	1-op-1 koppeling AOW aan levensverwachting					-2,0
12	Afschaffen IOAOW			-1,0	-1,0	-1,3
Kindregelingen						
13	Meer inkomensafhankelijke tegemoetkoming ouders				-1,0	-1,0
14	Kinderbijslag voor maximaal 3 kinderen			-0,1	-0,1	-0,1
Algemene nabestaandenwet (Anw)						
15	Beperken Anw-uitkering tot 1 jaar				-0,0	-0,2
17	Verrekenen van alle inkomsten in de Anw			-0,0	-0,0	-0,1
Overig uitgavenkant						
18	Loonkostenvoordelen afschaffen*				-0,3	-0,3
19	Loonkostenvoordeel Ouderen afschaffen				-0,1	-0,1

20	Verlagen maximumdagloon naar modaal inkomen	-0,1	-0,7	-1,9
21	Halveren transitievergoeding	-0,2	-0,2	-0,2
	Fiscaal			
22	Afschaffen zelfstandigenaftrek*	-0,9	-0,8	-0,8
23	Afschaffen winstvrijstelling*	-0,9	-0,9	-0,9
24	Afschaffen startersaftrek*	-0,1	-0,1	-0,1

(*) Onderdeel van maatregelenpakket Commissie Borstlap

Toelichting

Maatregel 1: Getrapte uitkeringshoogte WW

De uitkeringshoogte wordt 75% (eerste twee maanden), 70% (de vier maanden daaropvolgend), 60% (rest van de uitkeringsperiode). De laatste stap is nieuw t.o.v. de huidige systematiek. Deze maatregel heeft een positief effect op de werkgelegenheid.

Maatregel 3: WW hoger, korter, getrap

De uitkeringshoogte wordt 90% (eerste twee maanden), 80% (de vier maanden daaropvolgend), 70% (rest van de uitkeringsperiode). De duur van de uitkering wordt maximaal 1 jaar (i.p.v. 2). Eventueel kan het tweede jaar WW blijven bestaan, maar dan op bijstandshoogte (dus niet gekoppeld aan laatstverdiend loon). Die optie is niet doorgerekend of uitvoeringstechnisch getoetst. Deze maatregel is in lijn met Borstlap en heeft een positief effect op de werkgelegenheid.

Maatregel 4: Anticumulatie WW/ZW

Anticumulatie houdt in dat de WW doorloopt voor werklozen in de Ziektewet. Hierdoor doen zieke werklozen eerder een WIA-aanvraag. Ook betekent het dat personen na het verlaten van de Ziektewet, minder WW-rechten overhouden. Voorgaande zal werkhervattingsprikkel versterken.

Maatregel 5 en 6: Beoordeling arbeidsongeschiktheid aanpassen

Het 3x3 criterium wordt gebruikt om de mate van arbeidsongeschiktheid te beoordelen. Door deze eis aan te passen, worden minder mensen volledig arbeidsongeschikt verklaard. Hetzelfde geldt voor het meenemen van deeltijdfuncties in de beoordeling van de mate arbeidsongeschiktheid. Nu wordt alleen gekeken naar fulltime functies in de beoordeling. Deze maatregelen hebben een positief effect op de werkgelegenheid.

Maatregel 7: IVA-uitkering verlagen naar 70% laatstverdiende loon

Een verlaging van de IVA (volledig arbeidsongeschikten) brengt deze uitkering op gelijke hoogte met de WGA (gedeeltelijk arbeidsongeschikten). Dit remt mogelijk de doorstroom naar de IVA en verhoogt daarmee de kans op werkhervatting.

Maatregel 8: Dubbele AHK uit berekening referentieminimumloon

Omdat in de AOW wordt gerekend met een dubbele algemene heffingskorting, ligt het referentieminimumloon voor de AOW hoger dan bij andere uitkeringen (en dus de AOW ook).

Maatregel 10: Fiscalisering AOW

De premieheffing voor de AOW wordt in stappen vervangen door financiering uit de algemene middelen, met verhoging van de tarieven in de inkomstenbelasting. De uitzondering voor gepensioneerden op de premieplicht voor de AOW vervalt daarmee.

Maatregel 12: Afschaffen IOAOW

De IOAOW is een aanvullende inkomensondersteuning voor AOW-gerechtigden van ca. 25 euro per maand.

Maatregel 13: Meer inkomensafhankelijke tegemoetkoming ouders

Deze variant zet in op meer gerichte ondersteuning naar draagkracht door de kinderbijslag fors te verlagen en het kindgebonden budget te verhogen. Deze optie leidt wel tot meer en hogere toeslagen (meer toeslagenafhankelijkheid).

Maatregel 17: Verrekenen van alle inkomsten in de Anw

Bij deze variant richt de regeling zich nog meer op nabestaanden die deze uitkering nodig hebben om over een minimumuitkering te beschikken. Alle inkomsten worden verrekend waarbij het niet uitmaakt of het inkomen uit arbeid, een andere uitkering, pensioenuitkering of private uitkering komt. Deze maatregel heeft naar verwachting een positief effect op de werkgelegenheid.

Maatregelen 18 en 19: Loonkostenvoordelen afschaffen

De Loonkostenvoordelen zijn tegemoetkomingen voor werkgevers als zij specifieke groepen met minder kansen op de arbeidsmarkt in dienst nemen, waaronder ouderen. Deze maatregel heeft naar verwachting een negatief effect op de werkgelegenheid van de betreffende groepen.

Maatregel 20: Verlagen maximumdagloon naar modaal inkomen

Voor de werknemersverzekeringen (WW, ZW, WIA) wordt het maximumdagloon (waarop de hoogte van de uitkering wordt gebaseerd) verlaagd van ca. 4800 euro bruto per maand naar modaal (2800 euro bruto per maand). Deze maatregelen heeft een positief effect op de werkgelegenheid.

Maatregel 21: Halveren transitievergoeding (TV)

Een verlaging van de transitievergoeding bij ontslag maakt het aantrekkelijker om een vast contract aan te bieden. De budgettaire effecten betreffen de besparingen op de compensatieregelingen TV voor werkgevers in het geval van ontslag vanwege langdurige arbeidsongeschiktheid (LAO), respectievelijk TV bij ontslag wegens bedrijfsbeëindiging. Bij de invoering van deze regelingen is de Aof-premie verhoogd. Het ligt in de rede dat de sociale partners verwachten dat de helft van deze premieverhoging weer wordt teruggedraaid, waardoor de netto-besparing lager kan uitvallen dan 200 mln.

Maatregel 22, 23 en 24

Afbouw van de ondernemersfaciliteiten corrigeert de verstoorde arbeidscontractkeuze tussen werknemers en IB-ondernemers (in de tabel worden de faciliteiten in de komende kabinetsperiode gehalveerd en structureel afgeschaft). Aanvullend zou kunnen worden gedacht aan het terugbrengen van het lage Vpb-tarief naar 20% (met schijfgrens van € 200.000) om de fiscale voordelen die directeur-grotoaandeelhouders genieten te beperken (opbrengst: 2,6 mld. aan extra inkomsten). Deze maatregelen zorgen voor een gelijkjer fiscaal speelveld.

Bijlage 2 Hervormingen die budgettaire ruimte opleveren in de Zorg

Tabel 1. Zorg

	In mln. - is besparing	2021	2022	2023	2024	2025	Struc.
	Curatieve zorg: doelmatige organisatie						
1	<i>Afsluiten van nieuwe hoofdlijnenakkoorden</i>						
1a	Groei hoofdlijnen-sectoren naar demografische ontwikkeling plus loon- en prijsbijstelling			-205	-436	-670	-876
1b	Volumegroei gelijk aan het laatste jaar van de huidige hoofdlijnenakkoorden			-281	-604	-916	-1.207
1c	Groei hoofdlijnen-sectoren naar nominale bbp-ontwikkeling			-198	-575	-1.034	-1.477
2	Bevorderen gecontracteerde zorg				-300	-300	-300
3	Sturing op doelmatigheid via de tarieven			-172	-197	-222	-247
4	Medisch specialisten in loondienst		10	10	2.000	-330	-340
5	Doelmatige inkoop geneesmiddelen en medische technologie			-20	-40	-60	-130
6	Gegevensuitwisseling in de zorg standaardiseren		200	400	200	200	-340
	Curatieve zorg: pakketbeheer						
7	Onafhankelijke pakketautoriteit		120	-150	-450	-750	-750
8	Bewezen effectiviteit van zorg als voorwaarde voor opname in het basispakket	40	50	60	60	30	-1.140
	Langdurige zorg: doelmatige organisatie						
9	Overheveling Ouderenzorg naar Zvw	260	260	90	90	-170+PM	-170+PM
10	Overheveling extramurale Ouderenzorg naar Zvw	10	10	10	10	PM	PM
11	Langdurige ggz terug naar Wmo en Zvw	0	0	0	-890	-890	-890
12	Overhevelen behandelcomponent van Wlz naar Zvw	0	0	-210-PM	-210-PM	-210-PM	-210-PM
13	Tariefkorting langdurige ggz 10%	0	-180	-180	-180	-180	-180
14	Invoeren objectief verdeelmodel gehandicaptenzorg	40	40	40	40	-150	-150
	Langdurige zorg: pakketbeheer						
15	Wlz terug naar de kern		-85	-260	-740	-740	-740
16	Scheiden van wonen en zorg		450	560	660	780+PM	-1.900+PM
17	Wlz wordt een voorziening		100	100	100	-5	-320
	Eigen betalingen						
18	Eigen risico verhogen met € 100			-1.400	-1.400	-1.400	-1.400
19	Invoeren procentueel eigen risico (50% tot 480 euro)				-1.000	-1.000	-1.000
20	Eigen bijdrage (€ 150) per DBC met verplicht eigen risico van € 385				-50	-50	-50
21	Effect van vermogen op eigen betalingen Wlz en Wmo meetellen			-60	-55	-55	-310
	<i>Subtotaal hervormingen</i>	<i>350</i>	<i>975</i>	<i>-1.866</i>	<i>-3.967</i>	<i>-8.122</i>	<i>-14.127</i>
	Jeugdzorg						
22	Tekorten Jeugdzorg (gesaldeerde reeks, zie toelichting)			1.454	1.365	1.258	811
	Totaal	350	975	-412	-2.602	-6.864	-13.316

Opmerkingen vooraf:

- Voor de ingangsdatum van de maatregelen is uitgegaan dat er bij Prinsjesdag een nieuw kabinet zou zijn, waar er bijvoorbeeld wetswijzigingen nodig zijn zal deze naar achteren schuiven. Onderstaande maatregelen kunnen niet zonder meer worden opgeteld wegens interactie-effecten.
- Voor de jeugdzorgproblematiek zijn vanaf 2023 nog geen middelen opgenomen. Rijk en gemeenten werken momenteel aan een Hervormingsagenda waarin een set maatregelen wordt uitgewerkt. Uitgaande van uitvoering van deze hervormingsagenda zonder aanvullende maatregelen zou het Rijk nog 1,45 miljard euro moeten toevoegen in 2023 om het resterende tekort aan te vullen, aflopend tot ca. 800 miljoen euro structuur (zie reeks bovenstaande tabel). Het tekort kan met additionele maatregelen verder verminderd worden (zie toelichting).

Toelichting

1. Afsluiten van nieuwe hoofdlijnenakkoorden

In de curatieve zorg kunnen hoofdlijnenakkoorden worden afgesloten. Hierin maken overheid en zorgpartijen afspraken over zorginhoud en een budgettair kader. De afspraken bepalen welke daling van groei per saldo kan worden gerealiseerd. Akkoorden kunnen sectoraal worden gesloten (zoals nu), rond specifieke opgaven (recent voorstel RVS) of zorgbreed (programma D66). De opgenomen reeksen komen overeen met groei beperkt tot demografische ontwikkelingen plus de loon- en prijsbijstelling (a), doortrekken van de volumegroei afspraken voor 2022 in de huidige akkoorden (b) en de nominale bbp-ontwikkeling (c). De reeksen zijn getoetst aan recent onderzoek dat inzicht geeft in het potentieel voor doelmatigheidsverbetering door het verplaatsen van zorg (substitutie), beperken van zorg tot (kosten)effectieve interventies (gepaste/zinnige zorg), verminderen van administratieve lasten en bevorderen van contractering. Alle drie reeksen (en lagere) zijn verdedigbaar vanuit het beschikbare doelmatigheidspotentieel, maar het realiseren van de besparing is afhankelijk van het akkoord en de inzet van zorgpartijen. Hoge reeksen vergen meer inzet en hebben minder draagvlak. Het akkoord wordt gecombineerd met een macrobeheersinstrument. Een onafhankelijke pakketautoriteit kan ook worden ingezet als aanvullende 'stok achter de deur', maar beide opbrengsten kunnen niet worden opgeteld. Het potentieel van gecontracteerde zorg (2) en effectieve zorg (8) maakt deel uit van het beschikbare doelmatigheidspotentieel, waardoor de reeksen niet zonder correcties kunnen worden opgeteld.

Het CPB boekt overigens een lagere opbrengst in voor hoofdlijnenakkoorden in Keuzes in Kaart (Kik). Dit is een generieke korting voor de intentie akkoorden af te sluiten. Het CPB kan een hogere besparing toekennen zodra partijen akkoord gaan met een akkoord met inhoudelijke afspraken en bijbehorende budgettaire reeksen. Onderstaand de generieke korting uit Kik.

	2022	2023	2024	2025
CPB: Intentie tot afsluiten hoofdlijnenakkoord i.c.m. MBI	0	-102	-214	-327

2. Bevorderen gecontracteerde zorg

De maatregel beoogt het afschaffen van de verplichting tot de vergoeding van niet-gecontracteerde zorg. Verzekeraars zijn nu verplicht om zorg die houders van een naturopolis krijgen van aanbieders waar zij geen contract mee hebben (gedeeltelijk) te vergoeden. In de wijkverpleging liggen de kosten per patiënt per maand bij de niet-gecontracteerde zorg ongeveer twee keer zo hoog als bij de gecontracteerde zorg. In totaal kan 300 miljoen euro worden bespaard als het vergoedingsvereiste volledig zou worden afgeschaft. Als minder vergaand alternatief kunnen tarieven bij wet worden verlaagd om overwinsten tegen te gaan (opbrengst 100-200 miljoen euro).

3. Sturing op doelmatigheid via de tarieven

Via tariefmaatregelen kan de doelmatigheid in de zorg bevorderd worden. Door allocatieve normstelling via tarieven in te voeren kan een deel van de zorg die nu tegen relatief hoge tarieven in de tweede lijn (bijvoorbeeld in ziekenhuizen) wordt geleverd, doelmatiger in de eerste lijn (bijvoorbeeld wijkverpleging) geleverd worden. Bepaalde zorgproducten kunnen dan enkel gedeclareerd worden door een aanbieder van eerstelijnszorg, om daarmee de zorg naar de juiste plek te verplaatsen. Door in de Zorgverzekeringwet normatieve elementen toe te voegen aan tariefstelling, kan in sectoren waar vaste of maximumtarieven worden gehanteerd gestuurd worden op goede en doelmatige zorg.

4. Medisch specialisten in loondienst

Met deze maatregel kan medisch specialistische zorg alleen vergoed worden als deze door artsen in loondienst is verricht. Financiën en VWS onderzoeken momenteel de juridische uitvoerbaarheid van de maatregel naar aanleiding van recent gepubliceerde adviesrapporten. Dit kan ook gevolgen hebben voor de raming. Het huidige beeld van Financiën is dat de raming voor de afkoop van goodwill (2 miljard euro in 2024) waarschijnlijk een overschatting is, maar ook dat juridisch een versterking van de onderbouwing gewenst is.

5. Doelmatige inkoop geneesmiddelen en medische technologie

De overheid breidt prijsonderhandelingen over nieuwe dure geneesmiddelen (de 'sluis') uit naar alle geneesmiddelen met jaarlijkse uitgaven boven 10 miljoen euro (ZiK 94, variant B). Daarnaast verlaagt de overheid de uitgaven aan dure medische technologie, door na nadere analyse van de verwachte effecten te kiezen voor het instellen van een sluis of meer gecoördineerde inkoop.

6. Gegevensuitwisseling in de zorg standaardiseren

Met deze maatregel wordt verplicht dat gegevensuitwisseling tussen zorgaanbieders onderling en tussen zorgaanbieders en zorgverzekeraars via één landelijk digitaal systeem voor alle processen verloopt. Daarnaast kunnen mensen hun eigen gezondheidsinformatie voortaan inzien via één landelijke persoonlijke gezondheidsomgeving (PGO). De eerste jaren moet geïnvesteerd worden in de ontwikkeling en implementatie van dit systeem. Op termijn leidt dit tot een besparing van 340 miljoen euro structureel. Wij verwachten op korte termijn een actualisatie van de reeks op basis van een nieuwe analyse.

7. Onafhankelijke pakketautoriteit

Het CPB heeft in KiK opgenomen dat een onafhankelijke pakketautoriteit de wettelijke opdracht kan krijgen het pakket te beperken bij overschrijding van een groeiplafond. De raming is de maximale besparing die het CPB hiervoor inboekt (groei beperkt tot demografie, lonen en prijzen). De besparing is het gevolg van het verwijderen van zorg uit het pakket. Deze ingrepen kunnen op korte termijn niet alleen op 'onzinnige' zorg worden gericht: het gaat om pakketingrepen. In de reeks zit een (optionele) intensivering van structureel 120 miljoen euro in onderzoek naar doelmatigheid van zorg om de autoriteit op termijn gericht keuzes te laten maken. De juridische uitvoerbaarheid van de maatregel staat nog niet vast. Wij brengen twee alternatieve opties in kaart: a) een optie waarbij het mandaat wordt beperkt door een vooraf vastgestelde lijst van behandelingen en b) een adviserende autoriteit. De geraamde opbrengst is mogelijk lager.

8. Bewezen effectiviteit van zorg als voorwaarde voor opname in het basispakket

Met deze maatregel wordt wetenschappelijk bewezen effectiviteit in sterkere mate afgedwongen als pakketcriterium. Dit houdt onder andere in dat bepaalde behandelingen alleen nog als onderdeel van onderzoek worden vergoed en betere pakkethandhaving tegen bewezen niet-effectieve zorg. In de reeks zit een intensivering van structureel 60 miljoen euro voor doelmatigheidsonderzoek en het Zorginstituut.

9. Overheveling Ouderenzorg naar Zvw

De ouderenzorg wordt overgeheveld van de Wlz naar de Zvw. Dit betreft alle zorg met ZZP VV. Zorgverzekeraars voeren de inkoop integraal risicodragend uit en krijgen daardoor de prikkel om ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten functioneren. Het effect op de totale kosten is afhankelijk van de mate waarin zorgverzekeraars erin slagen de prijs en het zorgvolume te beïnvloeden.

10. Overheveling extramurale Ouderenzorg naar Zvw

Alle extramurale ouderenzorg uit de Wlz gaat naar de Zvw. Dit betreft de leveringsvormen VPT, pgb en MPT. Verzekeraars krijgen hierdoor de prikkel om de zorg voor ouderen goed op elkaar af te stemmen; dit kan de kwaliteit ten goede komen.

11. Langdurige ggz terug naar Wmo en Zvw

Vanaf 2021 is de Wlz opengesteld voor mensen met een psychische grondslag. Dit heeft tot een onvoorzien grote instroom van cliënten geleid, daarnaast bleek in de nacalculatie het verschil in tarieven per cliënt tussen Wmo en Wlz groter dan vooraf voorzien. Er worden meer tegenvallers in de toekomst verwacht. Met deze maatregel wordt deze openstelling teruggedraaid.

12. Overhevelen behandelcomponent van Wlz naar Zvw

Voor Wlz-cliënten inclusief behandeling wordt medisch generalistische zorg en farmaceutische zorg vanuit de Wlz aangeboden. Voor Wlz-cliënten exclusief behandeling wordt deze zorg aangeboden vanuit de Zvw. Dit creëert rechtsongelijkheid. Met de maatregel wordt ook mondzorg als aanspraak geschapt binnen de Wlz.

13. Tariefkorting langdurige ggz 10%

Vanaf 2021 is de Wlz opengesteld voor mensen met een psychische grondslag. Dit heeft tot een onvoorzien grote instroom van cliënten geleid, daarnaast bleek in de nacalculatie het verschil in tarieven per cliënt tussen Wmo en Wlz groter dan vooraf voorzien. Er worden meer tegenvallers in de toekomst verwacht. Met deze maatregel wordt via een algemene tariefkorting, vooruitlopend op een kostprijsonderzoek, vast een gedeelte van deze tegenvaller gecompenseerd.

14. Invoeren objectief verdeelmodel gehandicaptenzorg

Momenteel wordt de regionale contracteerruimte van de zorgkantoren in de gehandicaptenzorg verdeeld op basis van historische gegevens. Deze gegevens komen niet altijd overeen met de actuele zorgvraag in een regio en deze methodiek is daarom niet efficiënt. Deze maatregel zorgt ervoor dat de contracteerruimte van de zorgkantoren voor de gehandicaptenzorg (GHZ) binnen de Wet langdurige zorg (Wlz) voortaan wordt bepaald op basis van objectieve criteria.

15. Wlz terug naar de kern

De toegang tot zorg vanuit de Wet langdurige Zorg (Wlz) vervalt voor nieuwe cliënten met de lichtere zorgwaardes voor verpleging en verzorging en een verstandelijke handicap (ZZP VV4 en VG3). Cliënten met deze zorgbehoefte zijn dan voor hun verpleging, verzorging en behandeling voortaan aangewezen op de Zvw. Voor hun begeleiding/dagbesteding, huishoudelijke hulp en cliëntondersteuning kunnen zij een beroep doen op de Wmo 2015.

16. Scheiden van wonen en zorg

Verblijf in een instelling is niet meer standaard onderdeel van het pakket Wlz-zorg. Over een periode van 30 jaar wordt de huidige integrale vergoeding afgebouwd. Cliënten gaan zelf voor hun woonlasten betalen en krijgen geen compensatie voor de extra kosten.

17. Wlz wordt een voorziening

Het verzekerde recht op zorg in de Wet langdurige zorg (Wlz) wordt omgezet in een voorziening, waarbij de cliënt een nieuwe vorm van zorg op maat krijgt en de mogelijkheden van het sociale netwerk en mantelzorg worden meegewogen. Het is een aanspraak beperkende maatregel die op termijn leidt tot minder instroom in de Wlz. Overgangsrecht voorziet in het eerbiedigen van bestaande aanspraken.

18. Eigen risico verhogen met € 100

Het verplicht eigen risico in de Zvw van €385 kan worden verhoogd met €100. Hiermee stijgt het eigen risico niet meer mee met de zorguitgaven. Boven dit bedrag worden de zorgkosten vanuit de basisverzekering vergoed.

19. Invoeren procentueel eigen risico (50% tot 480 euro)

In plaats van het verplicht eigen risico kan er een verplicht procentueel eigen risico worden ingevoerd in de Zvw. Verzekerden betalen in dit systeem voortaan een percentage van hun zorgkosten zelf tot een bepaald maximum.

20. Eigen bijdrage (€ 150) per DBC met verplicht eigen risico van € 385

De werking van het eigen risico kan worden aangepast voor de zorg die met diagnose-behandelingscombinaties (dbc's) wordt bekostigd en kan worden vervangen door een systeem van vaste maximale eigen bijdragen per dbc. Een patiënt heeft niet gelijk zijn hele eigen risico opgemaakt na één behandeling. De remmende werking van een eigen betaling blijft dus langer in stand.

21. Effect van vermogen op eigen betalingen Wlz en Wmo aanpassen (8%)

Het percentage van de vermogensinkomensbijtelling (VIB) voor de eigen bijdrage Wlz en Wmo wordt aangepast. De VIB wordt in de Wlz verhoogd van 4 procent naar 8 procent. Daarnaast wordt de VIB heringevoerd voor maatwerkvoorzieningen in de Wmo. Dit vervangt het inkomensafhankelijke abonnementstarief van maximaal 19 euro per maand. Door verhoging van de eigen bijdrage voor mensen met vermogen wordt de inkomenssolidariteit in het zorgstelsel vergroot.